KANSANELÄKELAITOS
Etuuspalvelujen lakiyksikkö

Lausunto

7.5.2021

Diaari
53/010/2021

Eduskunnan ympäristövaliokunta

Lausunto hallituksen esityksestä laiksi ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista HE 70/2021 vp

Kansaneläkelaitos (Kela) kiittää ympäristövaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto.

Kela kannattaa ympäristövaikutusten huomioimista hankinnoissa ja pyrkii tekemään hankinnoissaan ympäristöystävällisiä ratkaisuja.

Samalla Kela kantaa kuitenkin huolta perustuslaillisen hoitoon pääsyn oikeuden toteutumisesta, mikäli riittävää määrää ehdotetun lain vaatimukset täyttäviä ajoneuvoja ei olisi saatavilla lain voimaan tullessa, eikä Kela saisi hankinnoissaan vähimmäisvaatimukset täyttäviä tarjouksia. Kela kantaa huolta myös tarjottujen hintojen huomattavasta noususta kilpailutuksissa, joissa vähimmäisvaatimuksena olisi ehdotetun lain velvoitteiden täyttäminen.

Kela pyysi asiantuntijalausuntoa Ramboll Oy:ltä tarkoituksena selvittää, onko taksialan mahdollista tarjota Kelalle kilpailutuksissa direktiivin edellyttämä 38,5 % osuus puhtaita ajoneuvoja. Asiantuntijaselvityksen mukaan Kelan ajoihin tarvitaan päivittäin noin 2 300 henkilöautotaksia. Selvityksen mukaan Kela voisi vaatia vuoden 2024 loppuun mennessä noin 300 puhdasta ajoneuvoa (38,5 % olisi noin 900 autoa) ilman merkittävää vaikutusta kilpailutuksessa saatavien tarjousten määrään ja tarjottuun hintaan. Selvityksessä huomioitiin mm. alan mahdollisuus investointeihin, latausinfrastruktuurin puutteellisuus sekä Kelan korvaamien matkojen pituudet.

Kela toteaa, että useat alan toimijat ovat esittäneet Kelalle huolen sekä puhtaiden ajoneuvojen saatavuudesta että hinnasta, jonka tilaaja joutuu maksamaan kaluston uudistamisesta. Lisäksi alan toimijat ovat ilmaisseet Kelalle huolensa latausinfrastruktuurin kattavuudesta. Kelan käsityksen mukaan alalla on tällä hetkellä mm. koronavirusepidemian vaikutusten vuoksi erittäin huonosti kykyä uusiin investointeihin.

Kela korvasi vuonna 2019 yhteensä 3,4 miljoonaa taksimatkaa, joista maksetut korvaukset olivat noin 166 miljoonaa euroa. Näistä matkoista tehtiin henkilöautotaksilla noin 2,5 miljoonaa matkaa, esteettömillä ajoneuvoilla noin 790 000 matkaa sekä paaritakseilla noin 80 000 matkaa.

Kelan korvaamista matkoista valtaosa on pitkiä kuntarajojen ylittäviä erikoissairaanhoitoon tehtäviä matkoja. Esimerkiksi Lapin maakunnassa matkan mediaanipituus vuonna 2019 tehdyissä matkoissa oli 64,5 kilometriä ja Kainuun maakunnassa 54,4 kilometriä. Pisimmät matkat maakunnittain vaihtelevat 500 kilometristä yli tuhannen kilometrin matkoihin.

Esityksessä ehdotetaan direktiivin mahdollistamien poikkeuksien täysimääräistä käyttöönottoa kansallisessa lainsäädännössä. Ehdotetun lain 3 §:n 1 momentin kohdan 8 mukaan lakia ei sovellettaisi ajoneuvolain (1090/2002) 10 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisiin M1-luokan ajoneuvoihin, jotka on erityisesti rakennettu tai muunnettu siten, että siinä voi matkustaa yksi tai useampi henkilö pyörätuolissaan istuen ajoneuvon ollessa tieliikenteessä. Kelan näkemyksen mukaan on välttämätöntä ottaa kansallisesti käyttöön direktiivin mahdollistama poikkeus esteettömien ajoneuvojen osalta.

KANSANELÄKELAITOS
PL 80, 00056 KELA
Puhelin 020 634 11
etunimi.sukunimi@kela.fi

FOLKPENSIONSANSTALTEN
PB 80, 00056 FPA
Telefon 020 634 11
fornamn.efternamn@kela.fi

Esityksen kohdissa 4.2, 5 ja 6 todetaan Kelan lakisääteisten kuljetusten hankintojen olevan käyttöoikeussopimuksia. Korkein hallinto-oikeus on kumonnut 4.5.2021 antamallaan päätöksellä markkinaoikeuden päätöksen, jossa Kelan hankkimat lakisääteiset kuljetukset on todettu käyttöoikeussopimuksiksi. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen myötä Kelan hankkimat lakisääteiset kuljetukset ovat siten liikennepalvelu-hankintoja, jotka kuuluvat direktiivin soveltamisalaan.

Esitysluonnoksen mukaan Kelaa tarkastellaan yhtenä hankintayksikkönä lain velvoitteiden täyttymistä arvioitaessa. Esitysluonnoksen perusteella ei ole kuitenkaan selvää, kuinka velvoitteen täyttymistä arvioitaisiin esimerkiksi tilanteessa, jossa hankintayksikkö tekee hankinta-ajanjakson aikana eri vuosina palveluhankintoja, joiden sopimuskaudet vaihtelevat kestoltaan. Tällainen tilanne saattaisi tulla vastaan Kelan korvaamien taksimatkojen hankinnoissa, mikäli esimerkiksi joku palveluntuottajista ei kykenisi tuottamaan palvelua ja Kela joutuisi kilpailuttamaan palvelun uudestaan. Tällaisessa tilanteessa olisi epäselvää, kuinka 38,5 %:n velvoitteen täyttymistä arvioitaisiin.

Laati: Vilja Juvonen
Lakimies

Mia Helle
Lakiyksikön päällikkö

Antti Jussila
Ma etuusjohtaja